

ПРЕДГОВОР

Интересът към сталинисткото талитарно общество не намалява. Нови и нови книги и статии по проблемите за неговата същност и причини, развитие и социална роля, за неговите ръководители в отделните страни се появяват непрекъснато. Предполагам, че така ще бъде още дълго време. Защото сталинисткия тоталитаризъм упражни огромно влияние върху световното развитие през ХХ в. С него се занимават и към него се връщат прогресивните сили в нашето съвремие, за да черпят поуки за дейността си както от неговите постижения, така и от неговите пороци. Реакционните антикомунистически сили, стремящи се към задържане на своите хегемонистични позиции в света, абсолютизират пороците му, изопачават и прикриват положителните му завоевания, фалшифицират факти и събития, свързани с него. В сегашния международен идеологически и политически живот те превърнаха в своя ключова идеология отъждествяването на сталинисткия тоталитаризъм и комунизма. Така те влагат отрицателно съдържание в термина „комунизъм” и се стремят да предизвикват отчуждение и страх от него. В техните ръце тази идеология играе съществена роля в усилията им да доказват, че частната собственост е вечна, защото само тя можела да стимулира труда на хората, че комунизмът е утопия, макар и красива, че следователно частнособственическото капиталистическо общество няма алтернатива.

В началото на 90-те години на ХХ в. аз въведох в научната литература понятието „сталинистки тоталитаризъм” и понятието „живковизъм” като негова модификация в условията на България. Тези понятия все повече се налагат в литературата. Но докато понятието „живковизъм” вече почти не среща възражения, то понятието „сталинистки тоталитаризъм” още има своите скептици и отрицатели. Две са най-важните грешки, които се допускат във връзка с това.

Първо, не малка част от авторите, пишещи по този въпрос, разглеждат сталинисткото талитарно общество като социалистическо, имайки предвид приноса на това общество за модернизацията на съответните страни и положените грижи за развитието на социалната политика в тях. Колко е погрешна характеристиката на сталинисткото талитарно общество като социалистическо показва фактът, че то бързо изчерпи позитивните си възможности и претърпя безпрецедентен провал.

Второ, сталинисткото талитарно общество се нарича от някои автори „държавен социализъм”, което съдържа двойна грешка. От една страна, определя това общество като социалистическо, а от друга – грубо изопачава неговата структура и функциониране.

През 2000 г. аз публикувах своя концепция за сталинисткия тоталитаризъм в монография под същото наименование. Оттогава досега внимателно следя новите факти и интерпретации по този проблем, но не откривам нито емпиричен материал, нито теоретични основания за отказ или съществени корекции в моята концепция.

Разбира се, през този период бяха установени, както и в бъдеще ще бъдат откривани, допълнителни факти, израз на същността и резултат от функционирането на сталинисткототалитарното общество в съответните страни. По мое дълбоко убеждение, без да са в състояние да променят по принцип моята концепция, те могат допълнително да я илюстрират, да я аргументират, да я уплътнят, да я обогатят като основа за формулирането на нови аспекти на световно-историческото явление.

Ето защо смятам, че е необходимо да публикувам още редица факти, свързани със същността, структурата и функционирането на сталинисткототалитарното общество, главно в България, които са отразени в моя личен архив и досега в повечето случаи не са станали публично достояние. Тези факти ще бъдат полезни на бъдещите изследователи на сталинисткия тоталитаризъм в различните страни, както и на неговата роля в международното развитие.

Става дума за записки от заседания в отдели на ЦК на БКП, от съвещания и научни конференции по партийна и държавна линия, включително международни, в които съм участвал, от заседания на Секретариата и Политбюро на ЦК на БКП, от пленуми на ЦК на БКП и от партийни конгреси, от срещи с дейци и граждани при изпълнението на служебните ми задължения като завеждащ отдел и секретар на ЦК на БКП. Когато е необходимо, давам допълнителни пояснения и правя коментар за съответния факт и събитие. Тези записки са правени в момента на протичането на събитията и затова ги отразяват съвършено точно и обективно. Използвам също така и документи, публикувани и непубликувани: протоколи на пленуми на ЦК на БКП, на заседания на Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП, книги и писмени изложения на Тодор Живков и др.

Такава книга, която отразява функционирането на сталинисткия тоталитаризъм на най-високите му йерархични етажи, досега не се е появила и едва ли ще се появи. Тя е противоядие срещу писанията на ония историци, които замълчават факти и събития, приравняват неоснователно различни дейци от ръководните кръгове на сталинисткототалитарното общество, проявяват пристрастие при описанието и анализа на това общество.

В книгата засягам някои факти и събития, за които говоря повече или по-малко главно в книгите си „Живковизмът през призмата на една лична драма” (1993) и „Сталинисткия тоталитаризъм” (2000). Ето защо в част от случаите препращам читателя към тях за по-пълна информация.

Следвайки примера на Атанас Далчев, озаглавявам книгата „Политически фрагменти”. Фрагменти, защото фактите, за които говоря, в повечето случаи не са подредени в хронологическа или логическа последователност, обикновено между тях не съществува необходима и непосредствена връзка, а и отделните факти често не са обхванати в пълнота. Политически, за да обознача сферата, за която се отнасят, и за да се разгранича от Далчевите „Фрагменти”.

Искам да изразя искрената си признателност на чл.-кор. Любен Димитров, проф. Михаил Мирчев, доц. Петя Пачкова, Йорданка Трополова, Радослав Радев, Стефка Стефанова и Пенчо Цветков, които се запознаха с ръкописа на книгата. Техните бележки и пожелания ми помогнаха да внеса някои допълнения и уточнения в текста.

Юни 2012 г.

Скравена-София

Стоян МИХАЙЛОВ